

TROUW VAN CHRISTUS, TROUW VAN DE PRIESTER
mgr.dr. A.H. van Luyn sdB, bisschop van Rotterdam
Voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie
Voorzitter van de Bisschoppen van de Europese gemeenschap (COMECE)

Tiltenberg, 3 mei 2010, in het jaar van de priester

De postsynodale Apostolische Exhortatie "Pastores dabo vobis" van 25 maart 1992 begint het eerste hoofdstuk met de paragraaf: "de priester in zijn eigen tijd" (PDV nrs. 5 t/m 10). Hierin worden twee dimensies, twee gezichtspunten aangegeven van waaruit de bezinning op de waarde en de opdracht van het priesterambt moet plaatsvinden.

Allereerst is herbronning noodzakelijk op Christus, "het definitieve gelaat van de priester", waarop in alle tijden het ambtelijk priesterschap, dat door Hem is ingesteld, geënt is. Ook de priesters van nu zijn geroepen om "gestalte te geven aan het enige en blijvende priesterschap van Christus".

Vervolgens zegt de Exhortatie: "Evenzeer moeten het leven en het dienstwerk van de priester zich aanpassen aan iedere periode en aan ieder levensmilieu". Daarom is het nodig dat we ons openstellen voor de verlichting van de Heilige Geest om te onderscheiden in welke richting de samenleving zich ontwikkelt en met welke concrete taken en pastorale methoden een antwoord gegeven kan worden vanuit het Evangelie op de verwachtingen van de mensen nu, en hoe belemmeringen kunnen worden overwonnen.

De Exhortatie pleit voor een "evangelisch onderscheidingsvermogen" van de tekenen van de tijd, waarbij ze verwijst naar de belangrijkste tekst hierover van de Pastorale Constitutie over "De kerk in de wereld van deze tijd"; zeker in de huidige 'crisistijd': de financieel-economische crisis, waaronder een morele crisis schuilgaat, die weer het gevolg is van een zingevingscrisis.

Excursie: Pastoor van Ars

Thema: van het jaar van de Priester: "trouw van Christus, trouw van de priester" ofwel de constituerende relatie tussen Christus en Zijn priesters:

- identificatie met Christus als 'alter Christus', overeenstemming tussen de objectieve heiligheid van het ambt en de subjectieve heiligheid van de bedienaar
"hiervan hangen af de geloofwaardigheid van het getuigenis en de daadkracht zelf van de priesterlijke zending".

- voorbeeld van de Pastoor van Ars: innerlijke vereniging met Christus en vanuit deze persoonlijke vriendschap het hart van de anderen raken, om het te openen voor de barmhartige liefde van Christus (150 jaar na zijn dood).

"tegenbeweging" vanuit het Evangelie en bijzonder◇ verantwoordelijkheidsbesef van de priester in dialoog met de "tekenen van de tijd"

toen: tijd van post-revolutie: "dictatuur van het rationalisme", onbegrensd vertrouwen in de menselijke rede als enige maatstaf, zonder rekening te houden met de begrensdheid en contingentie van de mens, en met afwijzing van elke heteronomie

nu: tijd van post-modernisme: "dictatuur van het relativisme": mens kan geen enkele zekerheid bereiken buiten de positieve wetenschap, dus afwijzing van elk gezag, geweten, openbaring, voortschrijdend proces van secularisering, individualisering en materialisme

"Vandaag, evenals toen, bedelt de mens om zingeving en vervulling en is hij voortdurend op zoek naar definitief geldende antwoorden op de waarom – en waartoe-vragen van het menselijk bestaan" (Paus Benedictus XVI)

We moeten ons blijven bezinnen op onze medeverantwoordelijkheid en op de noodzaak van zelfkritiek, van het toetsen van ons eigen doen en laten aan het Evangelie. Meer nog dan voorheen is het besef tot ons doorgedrongen dat ook de kerk crisissen doormaakt en dat zij zich steeds weer opnieuw overtuigd en geloofwaardig moet richten op Christus en Zijn Evangelie.

De Kerk heeft altijd bekering nodig gehad. Steeds weer opnieuw wordt ze geconfronteerd met een navolingscrisis. Deze crisis is van het begin van de kerk een reële werkelijkheid. In de Goede Week werden we herinnerd aan de reacties van de twaalf bij de crisis van de gevangenneming en kruisiging van Jezus. Ze namen allen - op Johannes na - de vlucht en lieten Hem in de steek. Een van hen leverde Jezus over en verried Hem met een kus. Een ander verloochende Hem tot driemaal toe. Vanaf de eerste leerlingen worden allen die in Christus geloven steeds weer voor de keuze geplaatst om Hem te volgen of voor zichzelf te kiezen en het eigen belang te laten gelden. In de geschiedenis van de Kerk is elke tijd een crisistijd en is er geen heiligenleven zonder een verslag van een crisis. Elke crisistijd kan een 'kairos' worden.

Het woord 'crisis' komt van het Griekse werkwoord 'krinein' dat 'zeven', 'schiften' betekent, onderscheiden waar het nu op aankomt en verantwoorde beslissingen nemen. In het Evangelie gebruikt Jezus het woord 'krinein' in combinatie met de term 'kairos': 'een beslissend tijdstip', een gunstige tijd, die zich aandient, maar ook ongebruikt voorbij kan gaan. Tot de menigte zegt Hij: "van het beeld van land en lucht weet ge de juiste betekenis te bepalen, waarom kunt u niet dit 'kairos' beoordelen. Hoe komt het dat ge niet de juiste gevolgtrekking maakt" ('krinete'). De opdracht die Jezus het volk – en ons nu – geeft, luidt: besef de draagwijdte van de tijd, waarin je leeft, schift de tekenen van de tijd, scheidt het fijne van het grove, het goede en waardevolle van het slechte en minderwaardige, het ware van het valse, om de 'kairos' te onderkennen met betrekking tot jullie verantwoordelijkheid voor de toekomst van de mensheid, in het perspectief van Gods rijk van vrede en gerechtigheid.

Gerechtigheid betekent dat er recht wordt gedaan aan de waardigheid van de menselijke persoon en aan diens fundamentele relaties met God, Schepper en Verlosser, en met de ander, broeder en zuster. Verzoening betekent dat deze relaties hersteld worden wanneer ze geweld zijn aangedaan, met de natuur door verantwoord rentmeesterschap, met elkaar en tussen de volkeren door duurzame vrede, met God dankzij de verlossing die Christus ons heeft gebracht.

De dienst van de verzoening

Raken we hiermee niet de specifieke dienst van de priester als dienst aan de gerechtigheid en dienst aan de verzoening? We hoeven maar tot ons door te laten dringen wat Paulus schrijft aan de christenen van Korinthe: "God heeft ons de dienst van de verzoening toevertrouwd. Ja, God heeft in Christus de wereld met zich verzoend zonder de mensen hun overtredingen aan te rekenen, en ons heeft Hij de boodschap van de verzoening toevertrouwd. Wij zijn dus gezanten van Christus, alsof God zelf u oproept door ons woord. Wij smeken u in Christus' naam: laat u met God verzoenen! Hem die geen zonde heeft gekend, heeft God voor ons tot

zonde gemaakt, opdat wij door Hem Gods gerechtigheid zouden worden (2 Kor. 5, 18b-21). Paulus gebruikt hier de Griekse woorden "diakonia tes katallages". Het eerste is ons genoegzaam bekend, het tweede betekent letterlijk "verandering" (allos = anders, de ander), maar heeft bij Paulus (zie ook Rom. 5, 10.11; Kol. 1, 22; Ef. 2, 16) de diepere betekenis van "verzoening" in de zin van: herstel van de relatie met de ander/Ander doordat schuld wordt erkend, en vergeving wordt aangeboden. De gemeenschap wordt hersteld, de vervreemding en uitsluiting (de "alienatio") opgeheven. De mens keert zich, békeert zich tot de voor zijn eigen levensvervulling wezenlijke, onmisbare relaties met God en met de medemens en stelt zich open voor de verzoening die God ons in Christus aanbiedt. Hierdoor wordt ook de vervreemding van zichzelf en van de eigen oorsprong en bestemming vermeden, waartoe een te radicaal doorgevoerde secularisering en individualisering onvermijdelijk zullen leiden: de moderne en postmoderne mens dreigt te vereenzamen in individueel isolement en te verstikken onder een gesloten hemel.

Relationeel karakter

De dienst van de verzoening is pas mogelijk wanneer de priester zelf overtuigd is van de inhoud van deze dienst en in zijn persoonlijke beleving openstaat voor de relaties met God en met de broeders en zusters in Christus. Evenals elke christelijke identiteit vindt ook die van de priester haar bron in de Heilige Drievuldigheid, in het geheim van de trinitaire gemeenschap van de drie Personen in één God, die in schepping en verlossing aan de mensen wordt geopenbaard en meegedeeld.

Benedictus XVI gebruikt veelvuldig het begrip "relatie" in zijn encycliek "Caritas in Veritate" en noemt "de relationaliteit" een wezenlijk element van het mens-zijn – van het 'humanum' - op grond van de "transcendente waardigheid" van de mens, welke haar oorsprong en bestemming vindt in de onderlinge relatie van de Personen van de Drie-eenheid, in de ene God: Schepper, Verlosser en H. Geest. (nr 54). "De mens als geestelijk schepsel verwerkelijkt zich door intermenselijke relaties. Hoe meer hij die relaties op authentieke wijze beleeft, des te meer rijpt ook zijn persoonlijke identiteit, niet door afzondering komt de mens tot zijn recht, maar door zichzelf in relatie met anderen en met God te plaatsen".

Maar er is daarnaast nog een specifieke ontologische band die de priester verbindt met Christus de Goede Herder en de Heer van de Kerk. De Exhortatie benadrukt "het wezenlijk relationeel karakter van de identiteit van de priester" (PDV 12): de fundamentele relatie met Christus als Hoofd en Herder van de Kerk, waardoor de priester vertegenwoordiger is van de enige Middelaar tussen de Vader en de mensheid, en de relatie met Kerk en wereld (PDV 13-15), waardoor hij ten dienste staat van de Kerk als heilssacrament, als gemeenschap in Christus en als zending in en voor de wereld (PDV 16-19).

De priester kan de dienst van verzoening slechts vervullen in de mate dat hij zijn specifieke roeping beleeft om gelijkvormig te worden aan Christus, de Goede Herder en Zijn aanwezigheid voort te zetten te midden van Zijn Volk, door zelf deel te nemen aan Christus' leven en op grond van de wijdingsgenade Hem op sacramentele wijze te vertegenwoordigen en in Zijn Naam te handelen. Zijn dienst aan de verzoening kan en mag niet beperkt worden tot een functionele dienst, maar vraagt om een personele en relationele beleving van de ambtsgenade die hem is verleend: door de wijding spiritueel te verinnerlijken, de zending solidair uit te oefenen en de Heer na te volgen in een evangelische levensstijl (PDV 20).

Excursie: "functionaris of getuige" (cf. artikel van kard. Danneels)

Twee voorwaarden dienen vervuld, zeker wat betreft het priesterschap in deze tijd

1. professionalisering: wat betreft vaardigheden en toerusting in communicatie, gesprekstechniek, conflicthantering, teamvorming, management, supervisie, intervisie, organisatie, anticiperen, enzovoort.

2. competentie en scholing: wat betreft de inhoud van het geloof, geloofskennis en theologische bagage; wat betreft de geloofsverantwoording, de uitdaging van de geloofsact en de rationele verwerking in de theologie.

Kennis van de priester is echter meer dan rationeel, ze berust op geloof en dus op overgave van verstand en hart aan de van generatie naar generatie overgedragen openbaringsboodschap die Christus gebracht heeft .

Maar de twee volgende dimensies zijn echt constitutief voor het priesterschap

1. niet een beroep maar een roeping

- niet op afstand, in deeltijd, zonder persoonlijke of affectieve band met opdrachtgever
- maar antwoord op initiatief van Christus, die persoonlijk roept (in dienst neemt); relatie gaat ver uit boven het zakelijke; zie roeping van intense de eerste leerlingen: bij Hem blijven en Hem volgen persoonlijke relatie (cf. Joh. 1, 35-39).

2. geen woordvoerder maar getuige

- niet louter doorgeefluik, de boodschap getrouw doorgeven, zonder er persoonlijk achter te staan, zonder betrokkenheid
- maar getuigenis aflegend, zich vereenzelvigen met de boodschap, er achter staan, erin staan; gecommiteerd, apostel, gezant die in de plaats treedt van degene die hem zendt: als de "shalia" spreekt is het de meester zelf die spreekt als was hij daar. "Wie u hoort, hoort Mij" (Lc. 10, 16). Uiteindelijk is de boodschap niet louter mededeling van iets, maar getuigenis over Iemand, de Verrezen Heer!

Twee dingen zijn daarom nodig: inhoudelijke verrijking en personalisering van de Christusrelatie.

Vanuit het relationeel karakter van het priesterschap kunnen we drie sleutelwoorden onderscheiden, die onmisbaar zijn voor de identiteit van de priester: vrienden, dienaren en herders.

* "Vrienden"

De priester is persoonlijk betrokken bij en geëngageerd in "de band met Christus" die door de wijding verzekerd is. Deze relatie is er een van persoon tot persoon, van hart tot hart, tussen vrienden. Hij noemt ons geen dienaren meer, maar vrienden en maakt ons tot intieme deelgenoten en medewerkers (vgl. Joh. 15, 12-15). Iedere priester beleeft dat op zijn eigen wijze en met de bijzondere gaven die hem verleend zijn, maar zal steeds een persoonlijk antwoord geven op de liefdevolle uitverkiezing door Christus als Zijn vertegenwoordiger, geroepen en gezonden om Zijn herderlijke dienst voor te zetten.

Onze liefde gaat allereerst uit naar Jezus Christus (PDV 23). We luisteren naar Hem met ons hart, zoals Maria die Gods Woord in haar hart bewaarde (Lc. 2, 19, 51), zoals de leerlingen op de weg naar Emmaus (Lc. 24), zoals Paulus die aan de Romeinen schrijft: "het geloof van het hart brengt de gerechtigheid" (Rom. 10, 10). Deze liefde van de priester in antwoord op Christus' liefde betekent dat hij in Hem "blijft", zoals Christus dat aan zijn leerlingen vraagt

bij de afscheidsrede (Joh. 15, 1-11) en dat hij Hem onvoorwaardelijk, zonder voorbehoud "volgt", zoals de eerste leerlingen die Jezus roept: "kom en je zult zien, kom en volg Mij" (Joh. 1, 35-42; PDV 34).

Deze dynamiek van de priesterroeping betekent een proces van levenslange dialoog van de priester met God, met Christus: "een vrije dialoog van liefde" (PDV 37), in kracht van de werkzaamheid van de Heilige Geest "de grote protagonist van het geestelijk leven" van de priester, die het "nieuwe hart" schept, bezielt en leidt volgens de "nieuwe wet" van de herderlijke liefde (PDV 33). Het delen hierin is een kosteloze, gratuite gave van de Heilige Geest, waaraan de priester geroepen is vrij en verantwoordelijk te beantwoorden (PDV 25). De herderlijke liefde is "het innerlijke en dynamische beginsel dat de veelvoudige activiteiten (van de priester) tot eenheid brengt" (PDV 23). De priester voedt deze herderlijke liefde bijzonder in de Heilige Eucharistie, "middelpunt en oorsprong" van heel het priesterleven, in de liturgie van het getijdengebed, in de blijvende, biddende meditatie van het woord Gods, in het persoonlijke, regelmatige en zorgvuldig naderen tot het sacrament van de verzoening, dat hij ook zelf nodig heeft (PDV 23 en 26).

De priester kan pas authentiek handelen "in persona Christi", wanneer hij zich door de Geest van Christus laat leiden. De innige gemeenschap met de Heilige Geest waarborgt hem deze "spiritualiteit": de persoonlijke heiliging en de samenhang in zijn leven en handelen (PDV 33): niet alleen objectief (wijding) maar ook subjectief (heiliging).

** "Dienaren"

Als levend beeld van Christus als de Goede Herder is de priester wezenlijk "dienaar", solidair met de noden en de verlangens van het volk Gods. Hij is geroepen tot een "wezenlijke houding van dienst". De zending om het Godsrijk te verkondigen is niet iets dat naast de wijding staat, maar is er "het innerlijk en vitaal doel" van (PDV 24). Heel het leven van de priester is dienst aan het Evangelie. Het is dezelfde Geest die hem innerlijk bezielt en hem zendt tot de mensen.

Uit de bijzondere relatie met Christus, de Goede Herder, komt onmiddellijk de zending voort om Zijn kudde te weiden, de pastorale opdracht. De liefdesband met Christus vertaalt zich in diepe verbondenheid met de Kerk, uitgewerkt in zijn relatie met de bisschop, met het college van het presbyterium, met de leken. Ze vertaalt zich ook in een intense, missionaire geest, in het bewustzijn dat hij gezonden is tot alle mensen, "geroepen om met alle mensen banden te smeden van broederschap, van dienstbaarheid, van gezamenlijk zoeken naar de waarheid, van de bevordering van rechtvaardigheid en vrede" (PDV 18). De priester is daarom bij uitstek "een man van dialoog" (PDV 18), niet alleen als herder in en voor de geloofsgemeenschap, maar ook als gezonden tot alle mensen, van andere kerken, van andere godsdiensten, tot alle mensen van goede wil.

Als er al sprake is van voorkeur, dan geldt deze de armen en de zwakken en degenen die smachten naar de waarheid. Evenals Christus is de priester met name gezonden om de verloren schapen te zoeken (Joh. 10) en zondaars te redden (vgl. – Mc. 2, 17; vgl. PDV 30). De wezenlijke houding van zendingsbewustzijn veronderstelt dat de priester zijn hart vrijhoudt voor God en voor de medemens. Zijn ambt wordt door de H. Augustinus gekenmerkt als een "amoris officium"(geciteerd in PDV 24 en 23). Daarom zal hij wars zijn van zelfzucht en eigenbaat, van positie en machtsuitoefening, van ieder prestige en verlangen om de baas te spelen over de kudde (1 Petr. 5, 3). De priester gaat bij de uitoefening van de opdracht die hij van Christus ontvangen heeft, op tocht zonder beurs en reiszak, zonder eerbewijzen (cf. Lc.10, 1-9), met oog en hart voor de mensen die hij ontmoet, vooral voor de gewonde medemens langs zijn weg (Lc. 10, 25-37): alleen dan kan hij vruchten voortbrengen die blijvend zijn, vruchten van herderlijke en solidaire liefde (Joh. 15, 16).

*** Herders

Wanneer Jezus de eerste leerlingen roept, is hun antwoord onmiddellijk en zonder voorbehoud: "terstond lieten ze alles achter en volgden Hem" (cf. Mt. 4, 22; Lc. 5, 11). Hun antwoord omvat meer dan alleen de intentie met Hem mee te werken, ze verbinden zichzelf, heel hun leven, aan Christus en Zijn Evangelie. Deze radicaliteit is kenmerkend voor de priesterroeping.

Het derde sleutelwoord kan niet anders zijn dan "zelfgave": "de wezenlijke inhoud van de herderlijke liefde is de gave van zichzelf aan de kerk, naar het beeld van de gave van Christus, de Goede Herder, en delend in die gave (PDV 23). De herderlijke liefde bepaalt daarom heel de wijze van denken en handelen van de priester en de vorm van zijn relatie met de mensen. De priester zal niet meedoen aan de wedloop om meer bezit, meer prestige, meer macht, meer bevrediging. Hij zal geen reserves opbouwen in de agendering van zijn werkweek, geen muren optrekken om zichzelf af te schermen tegen het beroep dat mensen op alle tijden en plaatsen op hem kunnen doen. Hij is bereid om de kelk te drinken die Jezus dronk (vgl. Mc. 10, 35-45).

Dit is niet een houding die bij de wijding al bij voorbaat en voor het leven geschonken wordt. Integendeel, het is heel gemakkelijk om later in te boeten op de edelmoedige zelfgave van de wijding en gaandeweg allerlei reserves en voorbehouden te maken, die ons belemmeren in en afhouden van het herderlijk dienstwerk.

Spiritualiteit, als persoonlijk beleefde vereniging met God, en solidariteit, als zichzelf gevende inzet voor de medemens, veronderstellen in concreto van de priester de deugd van de soberheid, van de matiging in het voor zichzelf zoeken en claimen van verzorging, voldoening en verering. Wordt het evangelisch radicalisme van de bergrede al van alle leerlingen van Christus gevraagd, het geldt nog meer als fundamentele en onmisbare eis voor de priester die geroepen is om Christus te volgen en te dienen in Zijn Kerk en om gelijkvormig aan Hem te worden en zo in Zijn naam te handelen en te getuigen. Alleen voortdurende ascese, waardoor grote soberheid betracht wordt ten opzichte van eigen behoeften en verlangens, kan hem ertoe brengen zoveel mogelijk ruimte te maken in zijn agenda en in zijn budget, in zijn hoofd en in zijn hart voor God en voor de medemens.

Excursie: Evangelische raden (cf. Pastores Dabo Vobis)

Terecht dringt de Exhortatie aan op de "ascese" die nodig is om consequent je leven in te zetten in evangelische navolging van Christus, een voortdurende inspanning tot "zelfontlediging" naar Zijn voorbeeld (cf. Fil. 2, 6-11). De Exhortatie concretiseert deze voortdurende oefening in ascese in de drie deugden, die als "evangelische raden" een radicale navolging van Christus beogen en past deze toe op de priester als bijzondere kenmerken van zijn leven (PDV 28-30):

- de apostolische gehoorzaamheid, die hem leert luisteren naar Gods Woord, in gemeenschap met paus en bisschoppen, bijzonder met de eigen diocesane bisschop, in gemeenschap ook met het presbyterium; een gehoorzaamheid die tot zelfwegcijfering leidt vanwege solidariteit met de gezamenlijke verantwoordelijkheid van bisschop en priesters, en vanwege pastorale bereidheid om zich als het ware te laten "opslokken" door de noden en de eisen van de geloofsgemeenschap. De zelfontlediging kan ook concreet bestaan in het opgeven van eigen opties en visies, in ruimte geven aan de talenten van anderen, wanneer dat de zaak van het evangelie dient. De diepste drijfveer van de priester is de "honger naar het evangelie", naar het geloof, de hoop en de liefde voor God en het volk dat hem is toevertrouwd".
- de ongehuwde staat, om met onverdeeld hart zich volledig te wijden aan God omwille van het rijk der hemelen. Het celibaat van de priester is positief gemotiveerd vanwege de

specifieke en karakteristieke band met Christus en in Christus met zijn kerk, en moet dus niet als een geïsoleerd of negatief gemis beleefd worden; toch is ook het celibaat een daad van zelfontlediging, en veronderstelt de juiste beleving ervan ascese, gebed, trouw en vooral hernieuwing van de pastorale motivering.

- de evangelische armoede, niet uit minachting van materiële waarden, maar om zich niet te binden aan bezit, huisvesting, comfort. Belangrijke motiveringen zijn: zich vrij houden voor elke oproep tot inzet voor het evangelie, solidariteitsbeleving met de zwaksten en de armsten in de samenleving en profetisch getuigenis in een maatschappij van grote overvloed en van dominante (24-uurs-) economie en consumptie.

De Exhortatie verwijst naar hetgeen de apostel Paulus aan de christenen van Filippi schrijft over de gezindheid die Christus bezielde: zo moet vooral de priester "zich ontdoen van zijn eigen ik om in de gehoorzame, kuise en arme liefde de Koninklijke weg te vinden van de vereniging met God en van de eenheid met zijn broeders en zusters" (PDV 30).

Draag je deel in het lijden voor het evangelie

Kort voordat hij na al zijn apostolische reizen zijn leven geeft voor de zaak van Christus, spoort de apostel Paulus zijn leerling en opvolger Timotheüs aan: "draag jij nu jouw deel in het lijden voor het evangelie, in de kracht van God, die ons gered heeft en geroepen met een heilige roeping, niet op grond van onze werken, maar volgens het vrije besluit van zijn genade (2 Tim. 1, 8-9).

"Collabora Evangelio" vertaalde de kerkleraar Hieronymus de eerste woorden van deze zin, waarbij de term "labor" zowel inspanning en werk betekent als incasseren en lijden; beide betekenissen zitten ook in de oorspronkelijke Griekse tekst. Bovendien zit in beide woorden het element van het solidair zijn met Paulus en met de andere ambtsdragers. Tenslotte, heel onze inzet, van bisschoppen en priesters, geldt het Evangelie, het gehele Evangelie! zegt de Exhortatie, onverkort en onvervalst (PDV 26).

Het Evangelie in zijn geheel overleveren met radicale inzet van de eigen persoon, dat is de heilige roeping van de priester. Het woord Gods in je hart bewaren en er met heel de mens achter gaan staan, ervan getuigen met woord en daad; in collegiale samenwerking met episcopaat en presbyterium en met "gevoeligheid, gehechtheid en bereidwilligheid ten aanzien van de levende traditie en van haar leergezag".

Het Evangelie zo overleveren, doorgeven en voorleven, dat degenen tot wie wij ons als priester richten, ervaren dat dit verhaal van Jezus Christus het beslissende Verhaal is, dat ons leven richt en bepaalt. Dat ze iets aanvoelen van de innige relatie met Christus, die met ons op weg is, de Schriften verklaart, het brood breekt en ons hart doet ontbranden, zodat we ons aansluiten bij de kerk en van Zijn verlossende kruisdood en bevrijdende opstanding getuigen (cf. Lc. 24).

Excursie: Geef mij zielen, Heer: Don Bosco

Vorige eeuw was er een priester die, zonder beurs en reiszak, maar met een hart vol van Gods Woord en van compassie met de arme en verlaten jeugd, op tocht ging in de stad Turijn, het huidige Italië, en andere landen van Europa. Zijn moeder had hem bij zijn wijding gezegd: "Giovanni, priester worden betekent: beginnen te lijden". Don Bosco volgde zijn roeping en zending, de radicale keuze om Christus te volgen en Hem te dienen in de jongeren. De beste onder hen volgden hem op hun beurt en sloten zich bij hem aan. Don Bosco beloofde zijn volgelingen drie dingen: brood, werk en de hemel. Hij koos als wapenspreuk voor zijn congregatie de tekst uit Genesis: "da mihi animas": "geef me zielen, Heer, behoud het overige" (Gen. 14, 21). Hij werkte onafgebroken in solidariteit voor de noodlijdende jeugd, en

leefde even onafgebroken in spirituele vereniging met God. Voor zichzelf had hij niets nodig: "cetera tolle" en hij leerde zijn Salesianen dat de twee pijlers van de sociëteit de deugden waren van arbeidzaamheid en soberheid: "zolang de medebroeders arbeid en matigheid hooghouden, zal de congregatie blijven bestaan".

Niet lang voor zijn dood vroeg de rector van het Groot-Seminarie van Montpellier hem, onder de indruk van al zijn pedagogische en pastorale initiatieven, naar het geheim van zijn succesvolle arbeid, naar zijn methode. Don Bosco leest de brief voor aan zijn medebroeders en roept uit: "ze vragen me om mijn methode om de jongeren tot God te brengen, uiteen te zetten; maar die weet ik zelf niet. Ik ben steeds verder gegaan, zoals de Heer het me ingaf en de omstandigheden het verlangden".

Don Bosco stierf op 31 januari, niet aan een bepaalde ziekte, maar aan uitputting, aan het totale verbruik van zijn levensenergie bij het vervullen van de priesterlijk-pastorale opdracht die God hem had toevertrouwd. Aan een journalist van de "Figaro" die naar de aard van de ziekte van Don Bosco informeerde, antwoordde de behandelende geneesheer: "Don Bosco is aan het eind van zijn krachten, we hebben geen hoop meer hem te redden. Er is niet direct een bepaalde oorzaak aan te wijzen, het is het gevolg van een algehele zwakte, van een leven dat opgebruikt is in ononderbroken arbeid en voortdurende zorgen en spanningen. Don Bosco is volledig op vanwege te veel werk. Hij sterft niet aan een bepaalde ziekte, maar hij is als een lampenpit die uitdooft vanwege gebrek aan olie".

De priester Johannes Bosco heeft in zijn leven en werken het 'collabora evangelio' volbracht. Hij heeft zijn pastorale roeping en zending beleefd als zelfontledigende inzet voor de jongeren, uit liefde voor de Heer en Zijn Evangelie, in dialoog met de tekenen van zijn tijd. In dialoog met de noden en verlangens van de mensen van deze tijd en van de wereld waarin we leven, ons inzettend voor de opbouw van het Godsrijk, voor meer gerechtigheid en voor verzoening onder de mensen. Maar steeds ook met de verkondiging van de Blijde Boodschap, die alle 'diesseitige' zorgen en ethische imperatieven overstijgt, dat Christus ons heeft verlost uit zonde en schuld en dat Hij ons heeft bevrijd van lijden en dood (cf. 2 Kor. 1, 24).

* * * * *

"We hebben dus geen reden om altijd maar jobstijdingen te verkondigen, treurmarsen te spelen en klaagliederen aan te heffen. Wij moeten de boodschap van de verrijzenis, van de vreugde en van de hoop verkondigen. Zo kunnen wij bij alles wat ons bezwaart, en ondanks vele nogal pessimistisch aandoende prognoses, vol vertrouwen de toekomst tegemoet zien. Met het tweede Vaticaans concilie heeft de kerk de doorbraak naar een nieuwe tijd gewaagd. Daarmee staan wij pas aan het begin. Als we realistisch zijn, had niemand kunnen verwachten dat het een rustige wandeling zou worden. Maar in de dienst van de priester is alles wat als kruis heel vanzelfsprekend bij het leven hoort, nu al door het verheerlijkend licht van de verrijzenis omstraald. Met de paasboodschap kan hij oriëntatie, licht, troost, vertrouwen, hoop en vreugde in het leven van veel mensen brengen. Hij moet getuigen: 'De vreugde die de Heer u geeft, is uw kracht' (Neh. 8, 10). De priester kan ook nu en in de toekomst dienaar van de vreugde zijn (2 Kor. 1, 24)".

+ A.H. van Luyn s.d.b.
Bisschop van Rotterdam

Literatuur

1. "Pastores dabo Vobis", Postsynodale Apostolische Exhortatie, Rome, 25 maart 1992, in "121 Kerkelijke Documentatie, jaargang 20, nummer 5, juni 1992.
2. "Dienaar van de vreugde. Leven als priester, dienen als priester". Kard. W. Kasper, Lannoo 2008.
3. Artikelen Kard. Godfried Danneels in "Pastoralia":
 1. De priester: een man van het Woord
 2. De priester: eucharistie en verzoening
 3. Dpriester: functionaris of getuige?
 4. Artikel van mgr dr W.J. Eijk: "Dokter en notaris hielden hun identiteit, die van priester ging in crisis". In: Katholiek Nederland"2010-139, pag. 10-13.